

**Uchwała z dnia 20 kwietnia 1994 r.
I PZP 10/94**

Przewodniczący SSN: Antoni Filcek, Sędziowie: SN Maria Mańkowska, SA Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Marii L., Jadwigi W. i Jadwigi N. przeciwko Medycznemu Studium Zawodowemu w Ł. o wynagrodzenie, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi, postanowieniem z dnia 30 czerwca 1993 r., [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.,

"Czy w świetle art. 42 ust. 6 Karty Nauczyciela (w d. brzmieniu) dopuszczalne jest tylko zmniejszenie w planie organizacyjnym szkoły zajęć dydaktycznych w okresie wcześniejszym i odpowiednie zwiększenie tych zajęć w okresie późniejszym czy może nastąpić odwrotna zamiana tj. zwiększenie zajęć dydaktycznych w zamian za ich zmniejszenie w okresach późniejszych roku szkolnego ?"

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Obowiązujący do czasu zawarcia układu zbiorowego pracy dla nauczycieli art. 42 ust. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm.) uzasadnia zobowiązanie nauczyciela do zwiększonego wymiaru zajęć dydaktycznych bez uznania ich za pracę w godzinach ponadwymiarowych zarówno wtedy, gdy według planu zajęć we wcześniejszym okresie czas pracy nauczyciela nie wyczerpywał obowiązującego tego nauczyciela wymiaru zajęć dydaktycznych, jak i wówczas, gdy według planu zajęć we wcześniejszym okresie nauczyciel nauczał w odpowiednio większej liczbie godzin niż obowiązujący go wymiar godzin zajęć dydaktycznych.

U z a s a d n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego:

Powódki Maria L., Jadwiga W. i Jadwiga N., nauczycielki mianowane w pozwanym Medycznym Studium Zawodowym nr 2 w Ł. wniosły o zasądzenie wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe przepracowane w okresie od dnia 1 września 1991 r. do dnia 30 kwietnia 1992 r. wraz z ustawowymi odsetkami.

Pozwane Studium wniosło o oddalenie powództwa z tego względu, że z godzin przepracowanych przez powódki ponad obowiązujące je pensum w spornym okresie potrącono godziny obowiązującego je pensum za okres od dnia 4 maja 1992 r. do dnia 8 czerwca 1992 r., kiedy to zgodnie z ustalonym planem zajęć powódki nie prowadziły zajęć dydaktycznych.

Sąd Rejonowy w Łodzi oddalił powództwo z powołaniem się na art. 42 ust. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm.). Według tego przepisu nauczyciel, dla którego ustalony plan zajęć w pewnych okresach roku szkolnego nauki nie wyczerpywał obowiązującego tego nauczyciela wymiaru zajęć

dydaktycznych, powinien nauczać w odpowiednio większej liczbie godzin w innych okresach danego roku szkolnego, a praca wykonywana zgodnie z tak ustalonym planem zajęć nie jest pracą w godzinach ponadwymiarowych. Zdaniem Sądu I instancji powódki nie nabyły prawa do spornego wynagrodzenia, gdyż w czasie całego roku szkolnego, zgodnie z ustalonym planem zajęć, nie wykonywały one pracy dłuższej, niż wynikałoby z obowiązującego je pensum.

W rewizji od tego wyroku powódki wniosły o jego zmianę i zasądzenie spornego wynagrodzenia z tego względu, że w okresie od dnia 4 maja 1992 r. do dnia 8 czerwca 1992 r. wykonywały inną pracę, niż zajęcia dydaktyczne.

Zdaniem Sądu Wojewódzkiego przepis art. 42 ust. 6 Karty Nauczyciela został ustanowiony w tym celu, aby nie płać pracownikom za pracę, która faktycznie nie została wykonana, co może przemawiać za trafnością interpretacji dokonanej przez Sąd I instancji. Można jednakże rozumieć użyty w tym przepisie zwrot "plan [...] nie wyczerpywał" w ten sposób, że odnosi się on tylko do takich sytuacji, w których nauczyciel we wcześniejszej fazie roku szkolnego nie wykonywał obowiązującego go wymiaru zajęć dydaktycznych i dlatego może być zobowiązany do pracy w większym wymiarze w późniejszym okresie roku szkolnego. Przy takim rozumieniu art. 42 ust. 6 Karty Nauczyciela w sytuacji czasowo odwrotnej tj. wówczas, gdy najpierw nauczyciel prowadził zgodnie z planem zajęcia w wymiarze przekraczającym pensum, a następnie w wymiarze zmniejszonym lub wcale - jak powódki przez wskazany wyżej okres - pracownik nabywałby prawo do wynagrodzenia z tytułu pracy w godzinach ponadwymiarowych odbytych we wcześniejszym okresie, a wynagrodzenie za okres niewykonywania pracy przysługiwałoby mu na podstawie art. 81 k.p. w zw. z art. 99 Karty Nauczyciela. Pierwszy sposób wykładni art. 42 ust. 6 Karty Nauczyciela pozbawia pracownika prawa do wynagrodzenia za pracę w godzinach ponadwymiarowych z tego powodu, że w przyszłości będzie pracował w mniejszym wymiarze, co narusza zdaniem Sądu II instancji art. 85 § 1 k.p. nakazujący wypłacenie wynagrodzenia co najmniej raz w miesiącu, gdyż nie został dla tego wynagrodzenia ustalony dłuższy okres rozliczeniowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 42 ust. 6 Karty Nauczyciela wprowadził równoważną normę czasu pracy rozliczaną w okresie roku szkolnego na podstawie planu zajęć. Przepis ten dotyczy sytuacji, gdy w planie zajęć dla nauczyciela jest przydzielona praca w obowiązującym go wymiarze zajęć w szczególny sposób, tj. w pewnych okresach roku szkolnego tygodniowy wymiar zajęć jest większy lub mniejszy od pensum a w innych okresach wymiar ten jest ustalony w takiej wysokości, aby w skali roku nauczyciel odbywał zajęcia w wymiarze równym jego pensum. W ten sposób art. 42 ust. 6 Karty Nauczyciela służy racjonalnemu układaniu planu zajęć w szkole.

Nie są przekonujące argumenty podnoszone dla uzasadnienia poglądu, w myśl którego omawiany przepis może mieć zastosowanie tylko wtedy, gdy najpierw nauczyciel wykonywał pracę w wymiarze niższym, niż jego pensum. W odniesieniu do okresów pracy poniżej pensum i okresów powyżej pensum ustawodawca używa określeń "w pewnych okresach" i "w innych okresach". Z wykładni gramatycznej wynikają w tym zakresie dwa wnioski, oba przemawiające za możliwością stosowania

tego przepisu także w sytuacji, gdy najpierw, nauczyciel przekraczał pensum, a potem pracował w zmniejszonym wymiarze. Pierwszy wniosek wynika z użycia przez ustawodawcę liczby mnogiej w odniesieniu do tych okresów co oznacza, że w ciągu roku szkolnego każdego z tych okresów, może być większa ilość, a skoro tak, to mogą one występować przemiennie. Po wtóre, gdyby ustawodawca zamierzał wyłączyć taką możliwość, jaką zastosowało pozwane Studium, to w zdaniu " [...] powinien nauczać w odpowiednio większej liczbie godzin w innych okresach danego roku szkolnego" w miejsce słowa "innych" wstawiłby słowo "późniejszych".

Także użycie w pierwszej części omawianego przepisu określenia "nie wyczerpywał" nie świadczy o tym, że okres wykonywania pracy w mniejszym wymiarze czasu pracy musi poprzedzać okres wykonywania pracy w odpowiednio większej liczbie godzin. Trzeba bowiem mieć na uwadze, że to sformułowanie odnosi się nie do rzeczywiście przepracowanych przez nauczyciela godzin zajęć, lecz do ilości godzin przydzielonych w planie zajęć. Przy układaniu planu zajęć na dany rok szkolny jest rzeczą czystej techniki, w jakiej kolejności wyznaczy się liczbę godzin zajęć na poszczególne miesiące, np. można najpierw ułożyć plan na grudzień a potem na listopad przewidując w grudniu mniejszą ilość godzin i odpowiednio zwiększając ich wymiar w listopadzie.

Okresem rozliczeniowym jest rok szkolny, a więc nauczyciel, który ma zaplanowaną liczbę godzin zajęć zgodną z jego pensum, a plan przewiduje w pierwszej części roku odbywanie zajęć w wymiarze zwiększonym, natomiast później w mniejszej ilości godzin, nie nabywa w pierwszym okresie prawa do dodatkowego wynagrodzenia za pracę w godzinach ponadwymiarowych i dlatego nie dochodzi do naruszenia przepisu art. 85 § 1 k.p.

Przepis art. 42 ust. 6 Karty Nauczyciela, mimo jego uchylecia przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1992 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 53, poz. 252) obowiązuje nadal na podstawie art. 2 tejże ustawy do czasu zawarcia układu zbiorowego przewidzianego w art. 36 Karty Nauczyciela w brzmieniu nadanym powyższą ustawą z dnia 5 czerwca 1992 r.

Pogląd wyrażony w niniejszej uchwale jest zbieżny ze stanowiskiem zajęтым przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 14 kwietnia 1994 r. sygn. akt I PZP 64/93.

Z powyższych względów podjęto uchwałę jak w sentencji.

=====